

АКСІОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ СЕНСОРНО-ЕСТЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЩОДЕННИКОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті проаналізовано аксіологічні параметри сенсорно-естетичної лексики в щоденниках українських письменників, яка є однією з найбільших груп частковоаксіологічного тезаурусу діарійного дискурсу. Відповідно до органолептичного пізнання доквілля сенсорно-естетичну лексику покласифіковано на візуальну, одоративну, густативну, тактильну, аудіальну. Особливу увагу приділено діапазону репрезентантів кожного з виокремлених різновидів. Лексичний арсенал експлікаторів сенсорно-естетичної оцінки екстрапольовано на аксіологічні шкали, проілюстровано, як окремі з них корелюють із аксіологічною шкалою «хороший» – «поганий». З'ясовано, що для деяких підгруп лексем сенсорно-естетичної оцінки типовими є одиниці, що належать до зони нейтральності на аксіологічній шкалі.

Ключові слова: аксіологічна шкала; аудіальна оцінка; візуальна оцінка; густативна оцінка; одоративна оцінка; тактильна оцінка; сенсорно-естетична оцінка; щоденниковий дискурс.

Сенсорне сприйняття світу є найпершим і найважливішим контактом людини з довкіллям, з якого «починається становлення мовної картини світу» [7, с. 282], тому природно, що й у обстежених щоденниках («Щоденник» Олександра Довженка [6], «Думи мої, думи мої...» Остапа Вишні [3], «Синя книга» Володимира Малика [8], «Окрайці думок» Василя Симоненка [10], «Із таборового зошита» Василя Стуса [11] й «Келія Чайної Троянди» Костянтина Москальця [9]) сенсорно-естетична оцінна лексика утворює одну з найбільших груп частковоаксіологічних лексем, яка репрезентує суб'єктивне й об'єктивне органолептичне пізнання щоденникарем довкілля. Традиційно біологічна наука розрізняє сім рецепторів людини: нюхові, шкірні, рухові, смакові, зорові, слухові, вестибулярні [1, с. 189]. Більшість же людей схильні аналізувати, оцінювати, а тим паче фіксувати в особистих записях інформацію, яка надходить від п'ятьох органів чуття: зору, нюху, смаку, дотику й слуху. Відповідно до них сенсорно-естетичні оцінки диференціюємо на візуальні, одоративні, густативні, тактильні, аудіальні.

Спектр візуальних оцінок репрезентують дві семантичні домінанти: світло- та кольоропозначення. На основі першої виформовується опозиція «світло» – «темрява», а на базі другої, за О. В. Волошиною [5, с. 9], – опозиція «ароматичність» – «ароматичність». Поділяємо думку дослідниці про те, що антагонізм світла й темряви є доволі умовним, оскільки «одне й те ж фізичне явище може бути визначене як слабеньке світло і як неповна темрява» [5, с. 10], тому оцінка розглядуваного різновиду, безперечно, є суб'єктив-

ною. Її ядро формує передовсім семна опозиція «відсутність світла» – «наявність світла».

Фрагмент оцінної шкали «світло» – «темрява» на позначення «світла» репрезентують лексеми *світлий (світло), сонячний (сонячно): Кімната, заповнена м'яким, затишним сонячним світлом...* (К. Москалець); *Було сонячно, мороз градусів 10, сухо, тихо* (Володимир Малик). Функцію маркера полярного фрагмента шкали виконує лексема *темний* та семантично співвідносні з нею слова *темно, темрява, темінь, темніти: Вітер за вікном ущух, суцільна темрява стоїть над селом, світяться сусідські вікна* (К. Москалець); *Темніє* (О. Довженко). Зона нейтральності на шкалі візуальної оцінки сформована за участю лексем *сутінки / сутінь, сутінковий*, аксіологічна індіферентність яких в аспекті світлопозначення зумовлена тим, що вони номінативно фіксують і «напівтемряву, яка настає після заходу сонця», і «світанкову напівтемряву» [12, т. 9, с. 860], тобто виконують роль проміжної ланки між світлом і темрявою: *...коли западає нарешті довгождана сутінкова прохолода й тиша...* (К. Москалець).

Семантичні опозити візуальної оцінки здебільшого не корелюють із протиставленнями «хороший» – «поганий» або «добро» – «зло» та зоною норми, але, опиняючись у пейоративному семантичному оточенні, під впливом пре- або постконтексту *темний, темно, темрява, темінь, темніти* обарвлюються негативно: *Я ходжу самотній, як у темному лісі серед привидів і вовкулаків* (О. Довженко); *Все темне од часу і темряви в'язиці* (О. Довженко). Утворюючи поляр-

ний відповідник «світлому», ад'єктив *темний* актуалізує значення «позбавлений світла; погано освітлений» [12, т. 10, с. 67]. Друге його значення «кольором близький до чорного; не ясний» [12, т. 10, с. 67] також спроможне репрезентувати візуальну оцінку, проте вже на іншій, колористичній, шкалі «світлий (ясний)» – «темний»: *І тільки біла піч із темним димарем осталась* (О. Довженко); *Вже не світлі, не легкі й не космічні* [про хмари. – Л. Д.] (О. Довженко); *...не міг намілуватись ясними, празниковими, наче біла сорочка, кольорами...* (К. Москалець).

Значущість колористичної лексики важко переоцінити, оскільки найпотужніше людське відчуття-сприйняття докільля саме в кольорі. На цьому принципово наголошує А. Вежбицька: «Кольоропозначення можуть виявитися кращим взірцем впливу глибинних перцептивно-концептуальних чинників на формування лінгвістичних категорій та їхнє співвіднесення з дійсністю» [2, с. 338]. Антагонізм слів на позначення кольорів традиційно розглядають у межах опозиції «ароматичність» – «хроматичність», що не утворює єдиної семантичної градаційної шкали. Ахроматичні – це кольори, які відрізняються один від одного тільки світлотою, до них належать білий, чорний і всі проміжні між ними сірі кольори; хроматичними називають насамперед кольори сонячного спектра, кожен із яких має такі властивості: кольоровий тон, світлоту, насиченість. Вважаємо, що доцільно розглядати обидві підгрупи окремо, на окремих шкалах.

Крайніми виявами палітри ахроматичних кольорів традиційно є чорний і білий, які не ототожнюються ні зі знаками «+» / «-», ні з поняттям «норма», однак здатні набувати ознак об'єктивної оцінки, коли йдеться про об'єкт, який узуально має біле / сіре / чорне забарвлення: *Низькі білі хмари зусібіч...* (К. Москалець); *...рожеві й сірі стіни п'ятиповерхових досить-таки обширних «італійських» будинків* (К. Москалець). Якщо щоденникар кваліфікує об'єкт як білий / сірий / чорний, коли він за жодних умов не може бути такого кольору, то маємо підстави кваліфікувати таку оцінку як суб'єктивну: *Хмари були важкі, темно-темно-сині, внизу зовсім чорні...* (О. Довженко). Позбавлена об'єктивності й оцінка, репрезентована лексемами-найменуваннями відтінків ахроматичних кольорів: *Споглядання біло-срібних хмаринок на північному заході <...> срібно-чорна кора Сестри Марії...* (К. Москалець). Аналізований фактичний матеріал дає підстави скоригувати оцінну шкалу ахроматичних кольорів, позаяк білу барву «перевершує» колір білосніжний, оскільки він «яскравобілий; білий, як сніг» [12, т. 1, с. 184]: *На тлі ясно-синього неба з білосніжними хмарами стоїть тополя з останніми листками* (К. Москалець).

Сонячний спектр об'єднує хроматичні кольори, які не протиставляються один одному за жодним критерієм. Опозиціонування хроматичних кольорів унеможливає абсолютна суб'єктивність процесу сприйняття та оцінювання барв кожною людиною, індивідуалізованість кольоропозначення. Щоденникарі для цього використовують: 1) назви простих кольорів веселки, які є відносно об'єктивними: *...як очі в мого онука, Павлушки, голубі та чисті* (Остап Вишня);

2) суб'єктивні асоціативні кольоропозначення: *Все в золоті, а Дніпро, що був два тижні темно-синім, сьогодні став срібним* (О. Довженко); *...і все стало знову на свої місця – зеленкувате, кольору морської води, небо на півночі, хмарки кольору фламінго – на заході і півдні...* (К. Москалець); 3) суб'єктивні назви відтінків: *...дві пурпурові смуги у ясно-блакитному, а далі зеленкуватому небі – наче палаючий прапор...* (К. Москалець).

Одоративна частковоаксіологічна лексика репрезентує результат пізнання об'єкта органами нюху. Фізіологічно доведено, що всі запахи емоційно забарвлені й «викликають у нас ті чи інші переживання, приємні чи неприємні, «байдужих» запахів не буває» [4, с. 57]. Антитетичні вияви одоративних вражень від пізнаного логічно корелюють з опозицією «хороший» – «поганий», або зі знаками «+» / «-». Отже, те, що приємно пахне, суб'єкт сприймає позитивно або як норму, а те, що має неприємний запах, викликає негативні емоції.

Діапазон позитивно маркованих одоризмів у обстежених щоденникових дискурсах репрезентують лексеми *пахучий* (*пахнути, пахощі*), *запашний* (*запашно*), *ароматний* (*ароматно, аромат*), *духмяний* (*духмяно, духмянити*).

Об'єктами, які автор позитивно оцінює за допомогою рецепторів нюху, є людина і все, що пов'язане з її буттям, жива і нежива природа в усьому її багатоманітті: *...довга й запашна дівоча коса, яку розплівав...* (К. Москалець); *...ласуючи хлібом зі свіжим маслом та духмяною пінкою, зібраною з абрикосового варення...* (К. Москалець); *...несамовито скучив за лісом, вітром у соснах, пахощами живиці...* (К. Москалець). Узуальність оцінки зі знаком «+» щодо цих і схожих на них об'єктів (пінка варення, живиця й т. ін.) дає всі підстави кваліфікувати її як об'єктивну. Натомість позитивна характеристика здебільшого негативно оцінюваних об'єктів *сигарета, сигара, дим* тощо є за своєю суттю суб'єктивним: *...виявляється, дим від сигарети синій і запашний* (К. Москалець); *...ароматна міцна сигара...* (К. Москалець).

З-поміж репрезентантів меліоративної оцінки на позначення запаху традиційно називають одоризм *пахнути*. У щоденниковому дискурсі він функціонує у двох конструкціях: 1) пахне чим? / як? і 2) пахне хто? / що?, пор.: *Відлига, вітер, навіть у кімнатах пахне весною* (К. Москалець) та *...і пахнуть квітучі липи...* (К. Москалець).

Фрагмент негативнооцінюваної одоративної шкали в досліджуваному дискурсі експлікований поодинокими прикладами. Традиційно неприємні відчуття від запаху мовець утілює в лексемах на кшталт *душить, ріже, дратує, лоскоче* тощо. Щоденникарі вдаються до грубіших і різкіших лексем, які мають порівняно вищий ступінь пейоративності, – *смердючий* (*сморід, смердіти*) і *тхнути*: *Зате навчився я пити горілку, смердіти тютюном...* (В. Симоненко). Зрідка специфіка ідіостилію та власні етичні міркування спонукають автора послуговуватися евфемізмами для експлікації одоративної негативно оцінки: *В убиральні було багацько «панів», пам'ятаю, дуже гостро пахло...* (Остап Вишня).

Точкою відліку для аудіальної оцінки є сила звуку, яку людина визначає, оперуючи суб'єктивним поняттям «гучність», тому знакова специфіка лексем, які репрезентують слухову оцінку, залежить від контексту й особистих уподобань мовця. Так, *гучно / голосно* не завжди корелює із «погано», *тихо* – це не обов'язково «добре» й навпаки. Отже, аксіологічна шкала «добре» – «погано» не накладається на шкалу «голосно» – «тихо».

У щоденниковому дискурсі аудіальні опозити забарвлені позитивно майже в усіх контекстах, вони втілюють радше смаки автора, аніж його критичне ставлення до об'єкта. Фрагмент шкали, маркований семою 'висока гучність', експлікують слова *шумний* (*шумно, шум, шуміти*), *гучний* (*гучно*), *голосний* (*голосно, голосити*), *крикливий* (*крик, кричати*), *гомін* (*гомоніти*), *гуркіт* (*гуркотіти*), *торохтливий* (*торохтіти*), *гул, гудіти, ревіти, вищати* тощо: ...*слухати беззнаковий лісовий гомін...* (К. Москалець); *Ревіло радіо, вищав магнітофон і транзистор: їм було весело* (В. Стус).

Сема 'низька гучність' інтегрує менший континуум лексем, з-поміж яких найвиразнішими є такі: *тихий* (*тихо*), *неголосний* (*неголосно*), *пошепки* (*шепіт, шепотіти*), *шелест* (*шелестіти*): *Сонце, ніч, тиша...* (К. Москалець); ...*пошепки побажавши спокійної ночі* (К. Москалець).

Зону нейтральності на шкалі аудіальної оцінки репрезентують лексеми *мовчки, мовчати, мовчання, тиша*, інтегровальними семами для яких є 'нульова гучність', 'відсутність звуку': *Зате... навчився мовчати і бути обережним, коли слід кричати* (В. Симоненко); ...*і повне мовчання...* (О. Довженко).

Тактильна оцінка репрезентує враження суб'єкта від об'єкта, отримані за допомогою органів дотику. Антитетичні тактильні відчуття людини можуть бути різноаспектними: 1) холодно – тепло; 2) м'яко – твердо; 3) гладко – шорстко; 4) приємно на дотик – неприємно на дотик та ін. У щоденниковому дискурсі найпродуктивнішою є перша опозиція. Вона втілюється в лексемах *теплий* і *холодний*, які виражають категорійне значення, але не є крайніми виявами високої або низької температури. Відтинок градуйованої шкали зі значенням високої температури репрезентують лексеми *теплий* (*тєпло, теплò, тепліти*); *гарячий* (*гаряче*); *жаркий* (*жарко, жар*), *спекотний* (*спекотно, спека*); *пекучий*. Полярна ж сема 'низька температура' об'єднує слова *свіжий / прохолодний* (*свіжо / прохолодно, свіжість / прохолода*); *холодний* (*холодно, холод, холодити*); *морозний* (*морозно, мороз, морозити*).

Знакова сутність тактильної оцінної лексики неоднорідна. *Теплий* (*тєпло, теплò, тепліти*), *гарячий* (*гаряче*), *свіжий / прохолодний* (*свіжо / прохолодно, свіжість / прохолода*) здебільшого ототожнюються з хорошим, позитивним, приємним: *Весна. Тепло* (Володимир Малик); *Пора на поверхню, за черговим ковтком свіжого повітря* (К. Москалець). Середні й крайні вияви цього відтинку температурної шкали – лексеми *жаркий* (*жарко, жар*), *спекотний* (*спекотно, спека*), *пекучий* мають негативне забарвлення, викликають неприємні відчуття: ...*надто вже безнадійною*

була затяжна спека (К. Москалець). Інша поведінка характерна для оцінок *холодний* (*холодно, холод, холодити*), *морозний* (*морозно, мороз, морозити*), які корелюють зі знаками «+» / «-» каузально. Їхню пейоративність / меліоративність визначають уподобання щоденникаря або відповідність температурних властивостей оцінюваного об'єкта нормі. У більшості ж контекстів аналізовані лексеми обарвлені негативно, тому що людина комфортно й затишно себе почуває здебільшого за теплої погоди, температури в приміщенні тощо: *Було дуже холодно, і його почав мучити хворий шлунок* (В. Стус).

Оцінювання об'єктів за допомогою органів смаку оприявнює густативна лексика. Ця група сенсорно-естетичних оцінок найменш релевантна для обстежених щоденникових дискурсів. Густативну оцінку в діаріюшах спорадично реалізують лексеми, які 1) належать до шкали «смачно» – «несмачно», тотожної відповідним знакам «+» / «-» (норма = «смачно»). В аналізованих щоденниках репрезентовано лише приємні густативні враження, тобто меліоративно маркований відтинок оцінної шкали, який формують лексеми *смачний* (*смачно, смакувати*), *добрий; ласощі* (*ласувати*): ...*порівняно добра страва і тепла тьямяна одиночка* (В. Стус); ...*ласували виноградом* (В. Симоненко); 2) виражають конкретні смакові враження, які виникають під час їжі (*кислий, гіркий* (*гірко, гіркота*), *солодкий* (*солодко, солодощі*), *солоний, гострий*): ...*гіркота цього разу трохи приємна, як приємна гіркота кави* (К. Москалець); 3) експлікують авторську густативну оцінку в сполученні зі словом *смак* у конструкції *смак / присмак чого?: Ритм і гармонія, барви і пахощі, смак свіжих осінніх яблук, налитих уцерьт світлом і соком...* (К. Москалець).

Сенсорно-естетична оцінка релевантна не для всіх діаріюшів. Найбільшу кількість контекстів зафіксовано в щоденниках сповідального, терапевтичного різновидів, яскравим прикладом контамінації яких є «Келія Чайної Троянди» К. Москальця [9]. Употужнює медитативний ефект ампліфікація, тобто нанизвання сенсорних оцінних образів, вражень, отриманих від різних рецепторів. Оцінка в таких синкретичних конструкціях може бути як позитивна, так і негативна, пор.: *Відчуттям синкретичним, синтезованим, у якому одночасно злилися пахощі самосаду з люльки і свіжою нічного повітря, напоєного ароматом маминих квітів... сяйво видимих і невидимих зірок, темні постаті дерев – ялини у сусідів, нашої берези; звуки «Бранденбурзьких концертів», голоси цвіркунів, час від часу гул машин на трасі; холод, яким віяло від лісу, і жар, який линує од чашки з чаєм; твій образ, дівчинко, – тобто присутність пам'яті й уяви, любови і надії* (К. Москалець); *Сьогодні моя улюблена погода: сіре, захмарене небо, жадана прохолода, зелені дерева, пахощі літа і тиші* (К. Москалець); ...*я лежу під швидкоплинним білосніжним димом хмар, пахне свіжою травою...* (К. Москалець) та *Чи це доля моя, істинно моя, і душа моя, жива знову й чиста, як тоді, озивається отак серед темряви, і тиші, і гуркоту поїздів: «Ти не зрадиш мене знову?»* (К. Москалець). Завдяки органолептичній ампліфікації діарист досягає ефекту меліоративного або пейоративного нагні-

тання, збільшуючи іллокутивну й перлокутивну силу всього висловлення.

Сприйняття, пізнання й оцінювання довкілля та людей за допомогою органів чуття – це плідне підґрунтя для самоаналізу, самозаспокоєння, що сприяє оволодінню власним внутрішнім станом. Завдяки такому функційному потенціалу оцінно маркована лексика на позначення органолептичної перцепції об'єктів є однією з найпродуктивніших груп частковоаксіологічного словника в щоденниковому дискурсі,

основною рисою якого є фокусування змісту записів на враженнях автора. Відповідно виокремлені візуальні, одоративні, густативні, тактильні, аудіальні оцінні лексеми здебільшого є суб'єктивними.

Результати наукової студії можуть бути використані під час викладання та вивчення практичної стилістики, лінгвостилістики, дискурсології, а також для укладання аксіологічного словника автора діаріуша.

Список використаних джерел

1. Боярчук О. Д. Анатомія та еволюція нервової системи : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. Д. Боярчук ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. – 395 с.
2. Вежбицкая А. Восприятие: семантика абстрактного словаря / А. Вежбицкая // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып. XVIII. – С. 336–369.
3. Вишня Остап. Думи мої, думи мої... // Вишня Остап. Твори : у 7 т. / Остап Вишня. – К. : Дніпро, 1965. – Т. 7 : Фейлетони ; Гуморески ; Усмійки (1952–1956). – С. 342–387.
4. Власюк В. В. Особливості запахових відчуттів та їх вияв у мові [Електронний ресурс] / В. В. Власюк. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nprnu_fil/2009_18/1_16_Wlasiuk.pdf (дата звернення: 15.03.2015). – Назва з екрана.
5. Волошина О. В. Роль сенсорної лексики у створенні художньої образності (на матеріалі англійської прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. В. Волошина ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1994. – 24 с.
6. Довженко О. П. Сторінки щоденника (1941–1956) / О. Довженко. – К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2004. – 384 с.
7. Король О. А. Емотивно-оцінне навантаження сенсорної лексики в текстах сучасних англійських пісень / О. А. Король // Мовні і концептуальні картини світу : збірник / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2012. – Вип. 41. Ч. 2. – С. 281–291.
8. Малик В. К. Синя книга: щоденник (записки для себе). 1958–1998 / В. К. Малик / упорядники: О. В. Сиченко, Н. О. Сиченко. – 2-е вид., без змін. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2011. – 308 с.
9. Москалець К. Келія Чайної Троянди. 1989–1999: Щоденник / Костянтин Москалець. – Львів : Кальварія, 2001. – 204 с.
10. Симоненко В. Окрайці думок // Симоненко В. А. : у 2 т. – Т. 1 : Поезії. Казки. Байки. З неопублікованого. Проза. Літературні статті. Сторінки щоденника. Листи / В. Симоненко ; упоряд. Г. П. Білоус, О. К. Лищенко. – Черкаси : Брама-Україна, 2004. – С. 360–366.
11. Стус В. З таборового зошита // Стус В. Твори : у 4 т. 6 кн. / В. Стус ; передм. Д. Стуса. – Львів : Просвіта, 1994. – Т. 4. Повісті та оповідання ; Незакінчені твори ; Сценарії ; Літературна критика ; Заяви, публіцист. листи та звернення ; З таборового зошита. – С. 485–506.
12. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка. – 1970–1980. – Т. 1. А–В. – 1970. – XXVIII, 799 с. ; т. 2. Г–Ж. – 1971. – 550 с. ; т. 3. З–Зяяти. – 1972. – 744 с. ; т. 4. І–М. – 1973. – 840 с. ; т. 5. Н–О. – 240 с. ; т. 6. П–Поіти. – 1975. – 832 с. ; т. 7. Поїхати–Приробляти. – 1976. – 724 с. ; т. 8. Природа–Ряхтливий. – 1978. – 916 с. ; т. 9. С. – 1978. – 916 с. ; т. 10. Т–Ф. – 1979. – 658 с. ; т. 11. Х–Ь. – 1980. – 699 с.

Л. В. Дейна,

Полтавский национальный педагогический университет имени В. Г. Короленко, г. Полтава, Украина

АКСИОЛОГИЧЕСКИЕ ПАРАМЕТРЫ СЕНСОРНО-ЭСТЕТИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ В УКРАИНСКОМ ДНЕВНИКОВОМ ДИСКУРСЕ

В статье проанализирована аксиологическая специфика сенсорно-эстетической лексики в дневниках украинских писателей, которая является одной из крупнейших групп частичноаксиологического тезауруса диарийного дискурса. Согласно органолептическому познанию окружающей среды сенсорно-эстетическая лексика классифицирована на визуальную, одоративную, густативную, тактильную, аудіальную. Особое внимание уделено диапазону репрезентантов каждого из выделенных разновидностей. Лексический арсенал экспликаторов сенсорно-эстетической оценки экстраполирован на аксиологические шкалы, проиллюстрировано, как некоторые из них коррелируют с аксиологической шкалой «хороший» – «плохой». Выяснено, что для некоторых подгрупп лексем сенсорно-эстетической оценки типичны единицы, принадлежащие к зоне нейтральности на аксиологической шкале.

Ключевые слова: аксиологическая шкала; аудіальная оценка; визуальная оценка; густативная оценка; одоративная оценка; тактильная оценка; сенсорно-эстетическая оценка; дневниковый дискурс.

L. V. Deina,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

AXIOLOGICAL FEATURES OF SENSORY-AESTHETIC VOCABULARY IN UKRAINIAN DIARY DISCOURSE

The article analyzes axiological features of sensory-aesthetic vocabulary in the diaries of Ukrainian writers, such as Oleksandr Dovzhenko («The diary»), Ostap Vyshnia («The thoughts of mine, the thoughts of mine...»), Volodymyr Malyk («The blue book»), Vasyl Symonenko («The scraps of thoughts»), Vasyl Stus («From prisonous

notebook») and Kostiantyn Moskalets («The Cell of Tea Rose»). It is found that sensory-aesthetic vocabulary is one of the largest groups of partly axiological thesaurus in diary discourse. According to the organoleptic perception of environment sensory-aesthetic vocabulary is classified into visual, odourative, gustatory, tactile and audial subgroups, whose semantic dominants also are determined. Particular attention is given to the range of representatives of each of the examined varieties that is heterogeneous in terms of parts-of-speech property. The wealth of explicators of sensory-aesthetic evaluation is extrapolated upon axiological scales, illustrating how some of them can correlate with «good» – «bad» ones. It is also found that for some subgroups of lexemes of sensory-aesthetic evaluation there are typical units, which belong to the «neutral zone» on axiological scale. It is proved that the most productive in the diary discourse is a subgroup of lexemes describing visual evaluation, and the least productive – one that indicates gustatory evaluation. The cases of sensory-aesthetic amplification are discovered in this article as well. The practical value of this scientific research is that the results can be used in teaching and learning practical stylistics, linguo-stylistics and discoursology.

Key words: axiological scale; audial evaluation; visual evaluation; odourative evaluation; gustatory evaluation; tactile evaluation; sensory-aesthetic evaluation; diary discourse.

© Дейна Л. В., 2017

Дата надходження статті до редколегії 09.05.17